

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש
תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

1. רקע:

המסגרת הגריאטרית מעניקה טיפול ותמיכה לאוכלוסיית הזקנים המתמודדת עם ירידה תפקודית או קוגניטיבית ומחלות כרוניות. איכות חייהם ובטיחותם של הדיירים נשענות במידה רבה על עבודתם של המטפלים (כוח עזר), הנמצאים בקשר יומיומי, ישיר ורציף עם הדיירים. עבודת המטפל מתבצעת תחת הנחיה ופיקוח אחות מוסמכת באופן שמאפשר לאחות להתמקד בניהול הטיפול במטופל, עיסוק במיומנויות קליניות מתקדמות ופעילויות נוספות הדורשות ביצוע על-ידי אחות מוסמכת.

נוהל זה מבוסס על חוזר מינהל האֶחָיוֹת בנושא "תחומי עיסוק ופעילות של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה", המגדיר את תחומי האחריות והסמכויות של המטפלים. נוהל זה מיישם את עקרונות החוזר ומסדיר את עבודת המטפל במסגרת הגריאטרית.

2. מטרות הנוהל:

- הגדרת תחומי העיסוק והאחריות של המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית.
- הגדרת הכפיפות המקצועית של המטפל.
- הגדרת ההכשרה הנדרשת לתפקיד המטפל בקליטה ובמהלך עבודתו.

3. הגדרת מושגים:

- "מטפל במסגרת גריאטרית" - עובד המועסק במסגרת הגריאטרית שעבר הכשרה ייעודית ואושר לו לבצע את תחומי הפעילות בהתאם להכשרתו, כאמור בחוזר מינהל האחיות בנושא "תחומי עיסוק ופעילות של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה".
- "פעולות יום-יום (ADL - Activities of Daily Living)" - פעולות יומיומיות בסיסיות וחיוניות ביותר שאדם מבצע עבור עצמו על מנת לשמור על בריאות, היגיינה ותפקוד פיזי. היכולת לבצע פעולות אלה באופן עצמאי היא מדד חשוב למצב התפקודי של האדם, ומשמשת, בין היתר, להערכת הצורך שלו בסיוע.
- "תעודת הכשרת מטפל" - מסמך המעיד על סיום הכשרת מטפל, החתום על ידי מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת. בתעודה יפורטו: שם העובד, מס' ת.ז. או דרכון, מועדי ההכשרה, תכני ההכשרה, היקף ההכשרה, שמות אנשי הצוות שהעבירו את התכנים ותפקידם.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחִיות

פרק: אֶחִיות	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

4. סמכות ואחריות:

- 4.1. הנהלת המסגרת תגדיר בנהליה הפנימיים, בהתאם לנוהל זה, את תפקידי המטפל, תחומי הפעילות המותרים לו לביצוע וההכשרה הנדרשת, דרישות הדיווח, התייעוד, אופן הפיקוח והבקרה. הנהלת המסגרת אחראית על יישום הנחיות אלה.
- 4.2. הנהלת המסגרת תוודא שהמטפלים מועסקים בהתאם לכל דין ורק לאחר שקיבלו הכשרה מתאימה.
- 4.3. האחות האחראית נושאת בסמכות ובאחריות לניהול ופיקוח על עבודת המטפלים.
- 4.4. האחות האחראית תוודא כי המטפל יתעד את פעולותיו ודיווח על אירועים כנדרש, לרבות על אירועים מיוחדים וכמעט אירועים, בהתאם לדרישות משרד הבריאות וכמקובל במסגרת.
- 4.5. המטפל אחראי על מתן שירותי עזר בתחום הטיפול היומיומי כדיירים וכפוף מקצועית וניהולית לאחות האחראית.
- 4.6. המטפל אינו מוסמך לקבל החלטות טיפוליות באופן עצמאי.

5. תחומי פעילות מרכזיים של המטפל בהנחיה ובפיקוח אחות מוסמכת:

- 5.1. טיפול אישי בסיסי, בהתאם להנחיות המקצועיות ולתוכנית הטיפול האישית של הדייר, הכולל:
 - 5.1.1. שימור תפקוד, בהתאם ליכולות הדייר;
 - 5.1.2. היגיינה ורחצה - שמירה על היגיינה, סיוע ברחצה וניקיון אישי של הדייר וסביבתו האישית (צחצוח שיניים, סירוק שיער, גילוח, טיפול בציפורניים וכו');
 - 5.1.3. הלבשה - סיוע בלבישה ופשיטה של בגדים;
 - 5.1.4. נייודות ומעברים - מעבר ממקום למקום (הליכה, נייודות בכיסא גלגלים), סיוע בקימה ושיבה במיטה או מעבר מכיסא למיטה ובחזרה, שימוש בעזרים, בהתאם להנחיות המקצועיות;
 - 5.1.5. שינויי תנוחה לשמירה על שלמות העור;
 - 5.1.6. שליטה על סוגרים והפרשות - סיוע ביישום תכנית שליטה על סוגרים (החלפת מכנסונים, ליווי לשירותים);
 - 5.1.7. סיוע באכילה ושתייה.
- 5.2. מעקב יומיומי אחר הדייר, זיהוי שינויים במצב הדייר ודיווח מיידי לצוות המוסמך.
- 5.3. דיווח על כל חשד להתעמרות, אירוע חריג, תלונה או מצב חירום.
- 5.4. תקשורת ותמיכה, קיום שיחות עם הדיירים, הקשבה והכלה.
- 5.5. סיוע בשילוב הדייר בפעילויות חברתיות, פנאי ותעסוקה בסיסית.
- 5.6. תחומי אחריותו של המטפל מתמקדים בטיפול הישיר בדיירים ובסביבת הדייר הישירה. משימות ניקיון ותחזוקה כלליות אינן נכללות בתחומי תפקיד המטפל ונדרשות לביצוע על ידי צוות ייעודי לכך.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחִיות

פרק: אֶחִיות	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

5.7. תחומי עיסוק נוספים, בהתאם להכשרה ועל פי חוזר מינהל האֶחִיות בנושא "תחומי עיסוק ופעילות של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה".

5.8. מטפל יבצע אך ורק פעולות להן הוכשר, המותרות לו לביצוע על פי הנחיות משרד הבריאות.

6. תכנית הכשרת מטפלים:

6.1. הכשרה ראשונית בסיסית למטפלים

6.1.1. כל מטפל הנקלט במסגרת יעבור הכשרה תאורטית ומעשית בת 18 שעות לפחות, כתנאי לתחילת עבודתו העצמאית במחלקה. הכשרה זו תקנה למטפל את הידע והמיומנויות הבסיסיים הנדרשים לביצוע תפקידו ותאפשר התמצאות והיכרות עם המאפיינים הייחודיים לכל מסגרת.

ההדרכה תכלול לפחות את התכנים הבאים:

- 6.1.1.1. הכרות עם הנהלים הפנימיים במסגרת;
- 6.1.1.2. הכרות עם עולם הזקנה ותסמונות שכיחות;
- 6.1.1.3. הגדרת תפקיד המטפל, תחומי אחריות ופעולות מותרות ואסורות בביצוע
- 6.1.1.4. הכרות עם זכויות הדייר וחשיבות השמירה על כבוד האדם, בהתאם לחוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996 והוראות כל דין;
- 6.1.1.5. הכרות עם שיגרת הפעילות, דיווח ותיעוד לאורך היממה במחלקות המסגרת;
- 6.1.1.6. טיפול בסיסי בדייר בהתאם להנחיות מקצועיות ובהתאמה אישית;
- 6.1.1.7. מעברים ושימוש בעזרים כנדרש ובאופן בטיחותי;
- 6.1.1.8. שימוש נכון ובטוח באביזרים וציוד;
- 6.1.1.9. בטיחות הטיפול;
- 6.1.1.10. בריאות העובד;
- 6.1.1.11. מניעת זיהומים;
- 6.1.1.12. זיהוי מצבי מצוקה וקריאה לעזרה;
- 6.1.1.13. מניעת התעמרות, סוגי התעמרות וחובת דיווח בהתאם לתיקון 26 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 והוראות כל דין;
- 6.1.1.14. חובת דיווח וזיהוי מצבים מיוחדים, כגון: פגיעה בשלמות העור, נפילות, אירועים חריגים ומקרים של "כמעט אירוע";
- 6.1.1.15. חשיבות למידה מאירועים ותהליכי הפקת לקחים, שיפור תהליכי עבודה;
- 6.1.1.16. איכות החיים בזקנה, סוגיות אתיות ונושאים רלוונטיים המותאמים לסוג האוכלוסייה במסגרת.

6.1.2. ההדרכה תועבר על-ידי אחות מוסמכת וצוות רב-מקצועי.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

- 6.1.3. ההכשרה תועבר באמצעות חניכה (On the job training), על ידי מטפל ותיק בוגר הכשרה בסיסית, בפיקוח אחות מוסמכת.
- 6.1.4. בסיום ההכשרה תונפק תעודה חתומה על ידי מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת, המהווה אישור על השלמת הכשרה ראשונית בסיסית ותחילת עבודה עצמאית במחלקה.

6.2. הכשרת המשך למטפלים (תוך שנה מיום הקליטה)

- 6.2.1. כל מטפל יעבור הכשרת המשך, מעבר להכשרה ראשונית המפורטת בסעיף 6.1, בהיקף של 40 שעות לפחות, תוך שנה מיום קליטתו. תכנית הכשרת המשך תכלול את תכני הכשרת הבסיס ונושאים נוספים בהרחבה:
- 6.2.1.1. איכות ובטיחות הטיפול;
 - 6.2.1.2. פעולות מותרות ואסורות לביצוע על ידי המטפל;
 - 6.2.1.3. טיפול בסיסי בדייר – ADL;
 - 6.2.1.4. מיצוי תפקוד הדייר;
 - 6.2.1.5. תפיסת הדייר במרכז;
 - 6.2.1.6. מניעת זיהומים;
 - 6.2.1.7. טיפול בסביבת הדייר;
 - 6.2.1.8. תקשורת מותאמת עם הדייר (לרבות לימוד מילות מפתח בשפות שונות ואמצעים גרפיים, שימוש בעזרים);
 - 6.2.1.9. שמירה על כבוד הדייר וזכויותיו;
 - 6.2.1.10. קשר עם בני משפחה;
 - 6.2.1.11. דרכי דיווח ותיעוד;
 - 6.2.1.12. הלימה תרבותית;
 - 6.2.1.13. חשיבות תעסוקה ופעילות פנאי;
 - 6.2.1.14. שימוש בציד מותאם;
 - 6.2.1.15. עבודת צוות;
 - 6.2.1.16. הגשת מזון וסיוע באכילה, בהתאם להנחיות;
 - 6.2.1.17. דמנציה;
 - 6.2.1.18. טיפול תומך, התמודדות עם אובדן ומוות;
 - 6.2.1.19. קידום בריאות וחוסן המטפל.
- 6.2.2. בסיום ההכשרה יקבל המטפל תעודה חתומה על ידי מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת המהווה אישור על השלמת הכשרת המשך למטפלים.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

6.3. הדרכות שוטפות (פיתוח מקצועי)

6.3.1. באחריות מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת לוודא השתתפות המטפלים בתכנית ההדרכות השנתית ויישום הידע הנרכש (בהתאם לנוהל רוחב 1.0.4.2 הכשרות ופיתוח הצוות – טרם פורסם).

6.4. הכשרה ייעודית לביצוע משמרת לילה בפיקוח אחות מוסמכת הממונה על שתי מחלקות

6.4.1. במשמרת לילה בה אחות מוסמכת עם רישיון קבוע אחראית בשתי מחלקות, יעבדו לפחות 3 מטפלים אשר עברו הכשרה ייעודית לזיהוי מצבי חירום ובנוסף, עומדים בתנאי הכשירות המפורטים:

6.4.1.1. המטפל עבר בהצלחה הדרכת בסיס ראשונית של 18 שעות כנדרש וקיבל אישור חתום על ידי מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת.

6.4.1.2. המטפל השלים עבודה של לפחות 3 חודשים במסגרת ועובד באופן עצמאי במשמרות בוקר וערב.

6.4.1.3. המטפל בוגר קורס החייאה בסיסית Basic Life Support בתוקף (בהתאם לחוזר חטיבת הרפואה בנושא "ניהול מערך החייאה במוסדות ו/או מתקנים רפואיים").

6.4.2. הכשרה ייעודית לזיהוי מצבי חירום תהיה בהיקף של 4 שעות לפחות ותכלול את התכנים הבאים: זיהוי מצבים רפואיים מיוחדים ומצבי חירום, מדידת סימנים חיוניים, טיפול ראשוני וקריאה לעזרה (כמפורט בנספח ב').

6.4.3. בסיום הכשרה זו יקבל המטפל תעודה חתומה על ידי מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת המהווה אישור כשירות לעבודה במשמרות לילה. התעודה תהיה תקפה למשך שנה.

6.4.4. יש לבצע ריענון ידע לפחות אחת לשנה ולחדש את התעודה בהתאם.

6.5. עדכון ידע למטפל

מומלץ להכשיר בתכני העשרה נוספים ורכישת כלים מקצועיים להעצמת המטפל ומניעת שחיקה, כמו: טיפוח וספרות, הפעלה חברתית- תעסוקתית ופנאי, תקשורת (תיקוף).

6.6. כללי

6.6.1. ההכשרות המפורטות בנוהל זה מחייבות מטפלים במסגרות הגריאטריות.

6.6.2. המטפלים במסגרת יוכשרו בכל הכשרות החובה, בהתאם להנחיות הגופים המקצועיים (לדוגמה בנושאים כמו: החייאה, שעת חירום, כיבוי אש), וזאת בנוסף להכשרות המקצועיות המפורטות בנוהל זה.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש
תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

- 6.6.3. על ההכשרות להיות מונגשות מבחינת שפתית ובאמצעים גרפיים. ניתן לקיים את ההכשרות באמצעים מגוונים, כאשר השימוש בלומדות יוגבל לעד מחצית ממשך ההדרכה הנדרש. יודגש כי הכשרה מעשית לא תוכל להתבצע באמצעים דיגיטליים.
- 6.6.4. כל הדרכה תתועד בתיק העובד לרבות תאריכים, תכנים שנלמדו, חתימת המטפל, שם וחתימת איש המקצוע המדריך.
- 6.6.5. בתום כל הדרכה תונפק תעודת הכשרת מטפל. התעודה תתויק בתיק העובד והעתק יימסר לעובד.
- 6.6.6. תכנית הכשרת המטפלים בכללותה תלווה על ידי אחות אחראית מחלקה או מנהלת האֶחָיוֹת במסגרת בהערכת ביצוע מתמשכת אשר תתועד בתיק העובד (לפחות אחת לחצי שנה).
- 6.6.7. ניתן להכשיר מטפלים לביצוע פעולות נוספות על-פי הדרישות שהוגדרו בחוזר מנהל האֶחָיוֹת בנושא "תחומי עיסוק ופעילות של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה". הרשאות אישיות למטפלים, בהתאם להכשרתם כאמור, יתועדו בתיק העובד.
- 6.6.8. ככלל, ההכשרות תקפות למסגרת בה בוצעו ולא יהיו תקפות במסגרת אחרת.
- הכשרת המשך למטפלים, בהתאם לסעיף 6.2 לנוהל זה ועדכון ידע למטפל (העשרה וכלים מקצועיים), בהתאם לסעיף 6.5 לנוהל זה - בהכשרות אלה ניתן יהיה להציג תעודה חתומה עבור הכשרה שבוצעה במסגרת אחרת.

7. שימור צוות מטפלים ומניעת שחיקה:

- 7.1. הנהלת המסגרת תעודד שימור חוסן ומניעת שחיקה של המטפלים במסגרת, כחלק אינטגרלי מצוות המסגרת, בשיתוף עם צוות הנהלת האֶחָיוֹת ותקצה לכך משאבים מתאימים.
- 7.2. הנהלת המסגרת וצוות הנהלת האֶחָיוֹת ישאפו לפעול לקידום מקצועי ואישי של המטפלים, להקניית ידע ולהשתתפות המטפלים בקורסים מקצועיים בהתאם לכישוריהם ויכולותיהם.
- 7.3. הנהלת המסגרת וצוות הנהלת האֶחָיוֹת יפעלו לקידום מטפלים בעלי כישורים מתאימים לתפקידים של אחראי תחום, בהנחיית אחות אחראית (אחראי מטבח/חלוקת מזון, אחראי להטמעת תפיסת הדייר במרכז, אחראי צוות מטפלים ועוד).
- 7.4. הנהלת המסגרת וצוות הנהלת האֶחָיוֹת והצוות הרב-מקצועי ישאפו לשלב את המטפלים המתאימים בישיבות רב-מקצועיות, בהעברת פעילויות תעסוקה ופנאי, בקשר עם בני משפחות הדיירים ובתחומים נוספים בהתאם לצורך.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחִיות

פרק: אֶחִיות	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

8. שיתוף פעולה בצוות רב-מקצועי:

- 8.1. המטפל מחויב לעבוד בתיאום מלא עם צוות המסגרת.
- 8.2. המטפל ישתתף בישיבות צוות רלוונטיות, בהתאם להזמנת האחות האחראית.
- 8.3. המטפל יסייע וידווח לצוות הרב-מקצועי בהתאם להנחיות המקצועיות.

9. שמירה על כבוד הדייר, זכויותיו ושמירה על סודיות:

- 9.1. המטפל יפעל לשמירה על כבודו של הדייר וזכויותיו.
- 9.2. כל פעולה תבוצע מתוך רגישות, סבלנות ושמירה על האוטונומיה של הדייר.
- 9.3. המטפל ישמור על פרטיות הדייר.
- 9.4. המטפל מחויב לשמור על סודיות רפואית ואישית של כל דייר, בהתאם לכל דין.

10. דיווח, תיעוד, בקרה ופיקוח:

- 10.1. על המטפל חלה חובת דיווח ותיעוד, בהתאם לחוזר מנהל האחיות בנושא "תחומי עיסוק של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה" ולמדיניות המסגרת הגריאטרית.
- 10.2. המטפל ידווח בשגרה ובכל שינוי במצב הדייר לאחות האחראית.
- 10.3. הנהלת המסגרת תעודד שימוש ביישומים טכנולוגיים לצורך דיווח ותיעוד מונגשים שפתית וגרפית.
- 10.4. הנהלת המסגרת, באמצעות מנהלת האֶחִיות, תוודא אכיפת נוהל זה, באמצעות תצפיות תקופתיות, שיחות משוב והערכות ביצוע מתועדות.
- 10.5. ביצוע פעולה שאינה מותרת לביצוע מטפל ואירועים חריגים יטופלו ויתועדו לצורך הפקת לקחים ולמידה.

11. נספחים ואסמכתאות:

- 11.1. נספח א': הכשרות מטפלים (כוח עזר) – טבלה מרכזת
- 11.2. נספח ב': הנחיות להכשרת מטפלים לביצוע משמרת לילה בפיקוח אחות מוסמכת הממונה על שתי מחלקות במחלקות לגריאטריה כרונית
- 11.3. חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996
- 11.4. חובת דיווח בהתאם לתיקון 26 לחוק העונשין, תשל"ז-1977
- 11.5. חוזר מנהל האחיות 163/2020 בנושא "תחומי עיסוק של כוח עזר מיומן במערך האשפוז והקהילה"
- 11.6. חוזר חטיבת הרפואה 3/2019 "ניהול מערך החייאה במוסדות ו/או מתקנים רפואיים"

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש
תחום מקצועי: אֶחִיות

פרק: אֶחִיות	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

נספח א' - הכשרות מטפלים (כוח עזר) - טבלה מרכזת

הערות	היקף שעות מינימלי נדרש	סוג הכשרה
תנאי לתחילת עבודה עצמאית. תקף למסגרת בה התבצעה ההכשרה בלבד.	18 שעות	הכשרה ראשונית בסיסית למטפלים
להשלמה תוך שנה מקליטה. תקף בהצגת תעודת הכשרת מטפל.	40 שעות	הכשרת המשך למטפלים
המטפל כחלק מצוות המסגרת ובהתאם לתפקידיו. תקף למסגרת בה התבצעה ההכשרה בלבד.	בהתאם לנוהל רוחב 0.4.2 "הכשרות ופיתוח הצוות"	הדרכות שוטפות (פיתוח מקצועי)
תקף למסגרת בה התבצעה ההכשרה בלבד.	4 שעות	הכשרה ייעודית לביצוע משמרת לילה בפיקוח אחות מוסמכת הממונה על שתי מחלקות
נדרש ריענון ידע לפחות אחת לשנה. תקף למסגרת בה התבצעה ההכשרה בלבד.	-	ריענון ידע לביצוע משמרת לילה בפיקוח אחות מוסמכת הממונה על שתי מחלקות
תכני העשרה נוספים ורכישת כלים מקצועיים (לא חובה). תקף בהצגת תעודת סיום קורס.	-	עדכון ידע למטפל
לדוגמה: קורס החייאה, כיבוי אש, שעת חירום.	בהתאם לדרישות הגוף המקצועי	הדרכות חובה נוספות

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש
תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

נספח ב' - הכשרת מטפלים לביצוע משמרת לילה בפיקוח אחות מוסמכת הממונה על שתי מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

רקע:

זקנים נמצאים בסיכון גבוה להימצא במצב רפואי מסכן חיים מסיבות המושפעות מתהליך ההזדקנות הטבעי ומהצטברות של גורמי סיכון כמו מחלות כרוניות (סכרת), אי ספיקת לב וכליות, מחלות כלי דם, מחלת ריאה חסימתית, דמנציה ועוד).

זיהוי תסמינים ראשוניים של התפתחות מצב מסכן חיים קריטי להמשך התערבות רפואית, מניעת נכות ומוות. קיימת חשיבות בזיהוי מוקדם של שינויים במצב הדייר ומתן מענה הולם ומהיר כדי למנוע הדרדרות במצבו.

עבודה במשמרת לילה בה אחות מוסמכת מפקחת על שתי מחלקות עם שלושה מטפלים (להלן: "המתווה") – עקרונות להכשרת מטפלים:

תנאי בסיסי ליישום עבודה במתווה הוא כי הנהלת המסגרת ומנהלת האֶחָיוֹת סברו כי ניתן יהיה לפקח בצורה יעילה על שתי המחלקות כך שיובטח סטנדרט הטיפול הסיעודי הנדרש.

ההנהלה ומנהלת האֶחָיוֹת במסגרת יודאו קיום והטמעת נוהל פנימי המסדיר ומנחה את צוות האחיות והמטפלים באשר לסדרי העבודה במשמרת לילה במחלקות אלה, כך שיובטחו אחידות ושיטתיות בניהול הטיפול בכל משמרת בכל מחלקות המסגרת.

הנהלת המסגרת המיישמת מתווה זה, מחויבת בהכשרת המטפלים ופיקוח על עבודתם במשמרת לילה כדי להבטיח שמירה על איכות הטיפול ובטיחות הדיירים. הכשרת המטפלים לביצוע משמרת לילה במתווה תבוצע על מנת לתת למטפלים כלים מתאימים ותכלול את העקרונות המנחים להתמודדות עם מצבי חירום, לרבות:

- א. הכרות עם נהלי עבודה פנימיים בנושא זיהוי והתמודדות עם מצבי חירום ומצבים מסכני חיים
- ב. שמירה על ערנות וזיהוי מוקדם של שינויים במצב הדייר וסימני מצוקה
- ג. הכרת מנגנוני קריאה לעזרה ודיווח לגורמים רפואיים מוסמכים (רופא, אחות)
- ד. מדידת סימנים חיוניים
- ה. מתן עזרה ראשונית בסיסית בהתאם להכשרה
- ו. שמירה על בטיחות הדייר והצוות עד לקבלת מענה רפואי מתקדם
- ז. הכרות עם הנחיות מקדימות והעדפות דיירים
- ח. תיעוד ודיווח כנדרש

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחָיוֹת

פרק: אֶחָיוֹת	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

דוגמאות לזיהוי מצבים מסכני חיים ודיווח לאחות*:

*ייתכנו מצבים רפואיים נוספים המחייבים קריאה לעזרה ודיווח לאחות וטיפול ראשוני. יש לפרט במסגרת ההכשרה הייעודית אירועים ומצבים נוספים וכן לפרט על אירועים מיוחדים שאירעו במסגרת וניתן ללמוד מהם.

זיהוי קשיי נשימה:

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
דייר ניראה מתאמץ לנשום: נשימות מהירות ומאמצות, צבע כחלחל סביב השפתיים, ציפורניים. רעשים חריגים בעת הנשימה (חרחורים, צפצופים). אי שקט קיצוני או בלבול.	שיפור תנוחה: הושבה או חצי ישיבה (הטיית ראש המיטה, תמיכה באמצעות כריות). הרפיית בגדים לוחצים: סביב הצוואר והחזה. הרגעה ותמיכה: דיבור רגוע ועדין.	לקרוא לאחות באופן מיידי. "שם הדייר) סובל מקשיי נשימה חמורים". הישאר עם הדייר עד להגעת האחות.

זיהוי חשד לאירוע מוחי (שבץ):

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
צניחה של צד אחד של הפנים, קושי להזיז יד/רגל, דיבור לא ברור, בלבול, ישנוניות יתר, איבוד הכרה.	שיפור תנוחה: השכב את הדייר על הגב, עם ראש מוגבה מעט. אין לתת לדייר לאכול או לשתות! הגן על הדייר מפני נפילה או חבלה. הרגעה ותמיכה: דיבור רגוע ועדין.	לקרוא לאחות באופן מיידי. "לשם הדייר) יש קושי בדיבור, קושי לסגור פה ועוד". הישאר עם הדייר עד להגעת האחות.

כאבים בחזה/חשד להתקף לב:

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
אי שקט, תלונות על לחץ בחזה, כאבים ביד, גב, לסת. הדייר נראה מפוחד. לעיתים שם יד על בית חזה או מצביע. "רעשים" בנשימה (חרחורים).	שיפור תנוחת הדייר: ישיבה /חצי ישיבה. הרגעת הדייר.	לקרוא לאחות באופן מיידי. "לשם הדייר) יש כאבים בחזה, נשימה לא תקינה, אי שקט...". עזרה לאחות בהבאת עגלת החיאה ודפיברילטור.

משרד הבריאות - האגף לגריאטריה
נהלי מסגרות גריאטריות – מחלקות סיעודיות ותשושי נפש

תחום מקצועי: אֶחִיות

פרק: אֶחִיות	שם הנוהל: תפקיד המטפל (כוח עזר) במסגרת הגריאטרית
תאריך אישור: 18/12/2025	עודכן בתאריך: -
מהדורה 1	מס' נוהל: 1.2.1.2

בכל מקום בו נכתב המסמך בלשון זכר או נקבה, הכוונה היא גם למין השני

פרכוסים:

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
איבוד הכרה פתאומי. עוויתות בלתי נשלטות של הגוף: תנועות קצביות או נוקשות של הגפיים. נשיכת לשון. אי שליטה על סוגרים (הטלת שתן או צואה).	הגן על הדייר מפני פגיעה: הרחק חפצים חדים או קשיחים מסביב לדייר. השכב את הדייר על הצד: על מנת למנוע שאיפת הפרשות. אין להכניס דבר לפיו של הדייר! אין לנסות לרסן את הדייר.	לקרוא לאחות באופן מיידי. לדייר (שם הדייר) יש קושי בדיבור, קושי לסגור פה ועוד". לאחר הפרכוס להשגיח על הדייר עד להתאוששות מלאה: הדייר עלול להיות מבולבל או ישנוני.

זיהוי סימני היפוגליקמיה:

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
תסמיניה יכולים להופיע במהירות ולכלול מגוון רחב של סימנים: תחושת רעב פתאומית ועזה. הזעה קרה ולעיתים גם רעד. דפיקות לב מהירות, עצבנות, חרדה ואי שקט בלבול. סחרחורת, חולשה, כאבי ראש.	אין לנסות לתת אוכל או שתיה עד בדיקת הסוכר על ידי אחות!	לקרוא לאחות באופן מיידי. השאר עם הדייר על מנת למנוע פגיעה פיזית (נפילה)

דימום חמור:

תסמינים	טיפול ראשוני	קריאה לעזרה ודיווח לאחות
דימום גלוי ומסיבי: הופעת דם רב על בגדים, מצעים או רצפה. שטף דם גדול ומתרחב בעור. חיוורון, עור קר ולח. בלבול או איבוד הכרה.	לחץ ישיר על מקור הדימום: אם נצפה מקור דימום חיצוני השתמש בגאזה נקייה או בד נקי ולחץ בחוזקה על מקום הדימום. דימום מהגפה: במידה וניתן ואין חשד לשבר, הגבה את הגפה. הגן על עצמך: השתמש בכפפות.	לקרוא לאחות באופן מיידי. המשך ללחוץ על מקור הדימום עד להגעת האחות.